

LIE ØYEN ARKITEKTER AS

Balders gate 26

N-0263 Oslo

tlf.: +47 22 55 01 21

post@lieoyen.no

Registreringsnr. NO-946 736 953-MVA

Arealplan-ID: 2013333746/4 sthu

Bergarhus, gnr./bnr. 165/555 m.fl.,

Dikkedokken

Stedsanalyse, byform og landskap

-bebyggelse og bystruktur

Eksisterende bystruktur

Nordneshalvøya er en rygg som faller ned mot fjorden på hver side, og orienteringen i denne delen av byen, som så mange steder i Bergen, er både intim og oversiktig, på grunn av den tette bebyggelsen, men også terrengets tydelighet og de lange utsynslinjene som dukker opp med ujevne mellomrom.

Vestsiden av Nordnes har utviklet seg fra handel og industri som foregikk ved sjøen. Her nede bygget man vannlinjen for å få lang kaikant og romslig arbeidsflate. Boligene ble bygget i forbindelse med at verftsindustrien utviklet seg, gjerne av arbeiderne selv, og har skapt den tilsynelatende selvgrodde strukturen av bebyggelse, gater og tun som snirkler seg oppover ryggen. Skillet mellom de store industribyggene langs sjøen og den finmaskede boligbebyggelsen, går i den langsgående Nøstegaten. Parallelt med denne går Haugeveien og Skottegaten/Strangehagen langsmed kotene.

Langsgående trafikkårer som følger kotene

Den labyrintiske småhusbebyggelsen på Nøstet er en sterk identitetsbærer og viktig karakter for de som er godt kjent der, og ikke minst en eksotisk byopplevelse for turister og besøkende. Dramatikken i de intime, lukkede rommene som uventet åpner seg opp i lange siktlinjer mot sjøen eller opp mot Galgebakken og festningen er en viktig del av dette.

Det er en tydelig tverrgående struktur av åpne felter som gir utsyn mot sjøen.

Siktlinjer, siktfelder, siktsektorer

Bygningstypologier

Det er en nesten karikert forskjell mellom skalaen på byggene på utfylt land nede ved sjøen, og småskalabebyggelsen i bakkant. Selv om småhusområdet er alt annet enn uniformt, og faktisk har et godt innslag av murgårder i fire etasjer, er industribyggene ved sjøen av en helt annen karakter. Prosjektforslaget opprettholder karakterforskjell mellom småhusene i bakken og de store strukturene på flaten, som man kan se på som en tydelig historisk fortelling som gir området egenart.

1.

2.

3.

1. Eksisterende bebyggelse på tomten

2. Ny bebyggelse som forholder seg til de store strukturene langs sjøen

3. Ny bebyggelse som har et forhold til de mellomstore strukturene

Samtidig har bebyggelsens fotavtrykk i forslaget en sammenheng med områdets mellomstore strukturer: murgårder etc.

Innholdmessig har også byggene langs fjorden skilt seg fra området for øvrig. Noe av det som har vært industribygg, er blitt leiet av kulturinstitusjoner, noe som danner grunnlag for den såkalte kulturaksen ut mot USF. I dag består denne delen av aksen av i det som etter hvert vil bli BIT Teatergarasjen–TV2 og filmstudioer - Carte Blanche - utleielokaler og scener og kafé på USF. Målet må være at kulturaksen er en blanding av kulturprogrammer og publikumsrettede funksjoner på gateplan, som betjener besøkende.

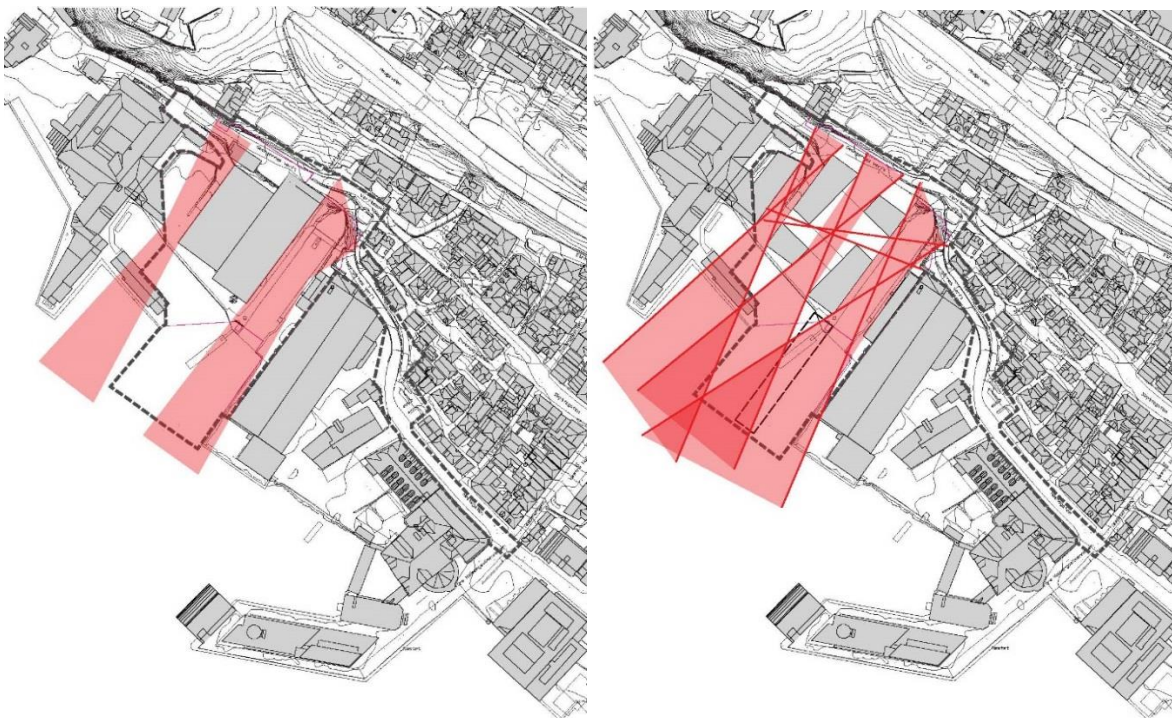
Planforslaget innebærer et eget bygg avsatt til kultur nærmest USF, med mulighet for kafeer og evt kulturprogrammer i planens hovedområde på gateplan.

4. Ny bebyggelse som har et forhold til de mellomstore strukturene som også vil oppstå i fremtiden på naboområdet i syd. (Fotavtrykket er basert på illustrasjon fra Rambøll Norge, det er nødvendigvis ikke endeligforslg. Planarbeidet er ikke innsendt for behandling.)

Utsyn og utsikt

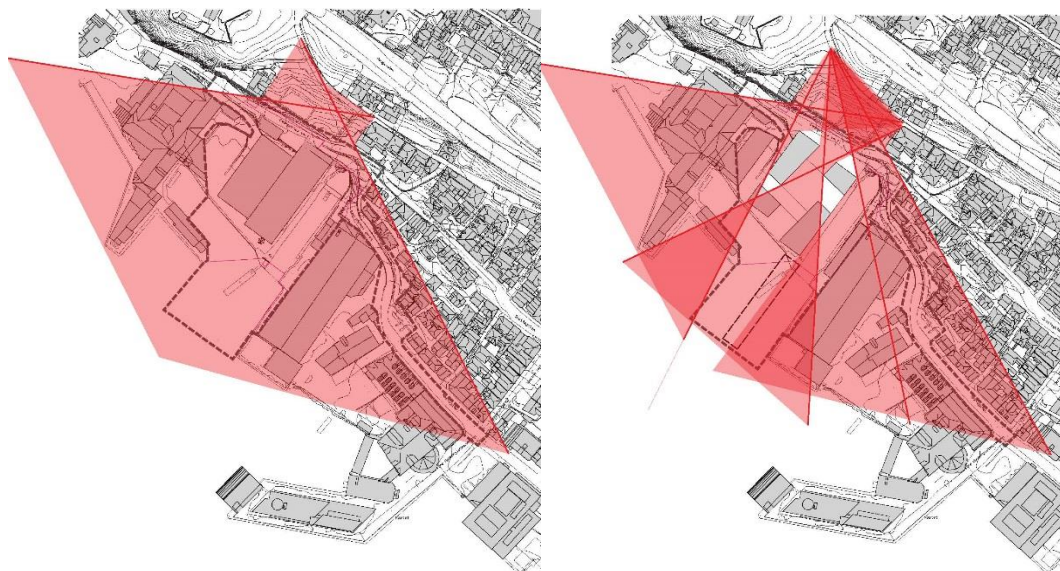
Opplevelsen av utsyn er viktig i dag, både når man kommer ovenfra Galgebakken, fra småhusbebyggelsen og fra Verftsgaten. Dette dreier seg i stor grad om siktsektorer mot fjorden, men også om linjer opp mot Galgebakken og ut mot USF. I dagens situasjon er Verftsgaten relativt lukket mot sjøen.

Siktsektorer fra verftsgaten i dag

-og i planforslaget

Planforslaget gir en høyere bebyggelse, men flere åpninger mot fjorden. Fra Verftsgaten bak planområdet gir planforslaget (begge alternativer) flere utsynssektorer mot sjøen

Siktsektorer fra Galgebakke i dag og i planforslaget

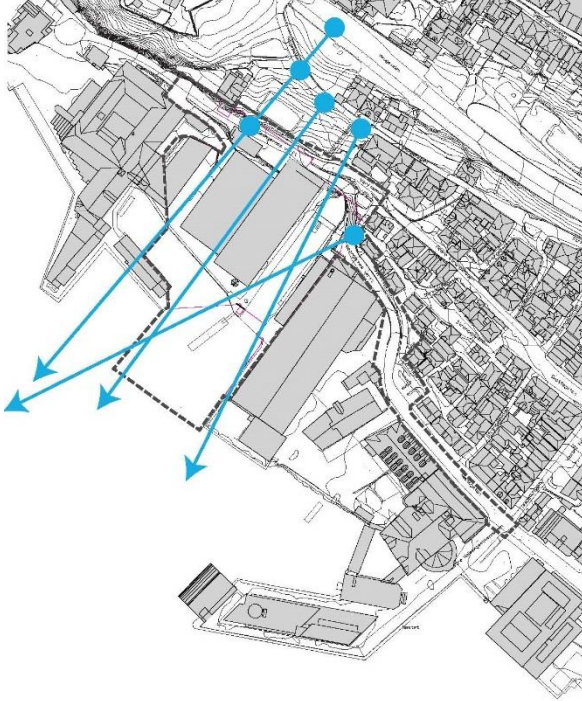
Sett fra galgebakken vil nybygg sperre av for noe sjøkontakt, men det vil fremdeles være store sektorer der man ser mellom husene.

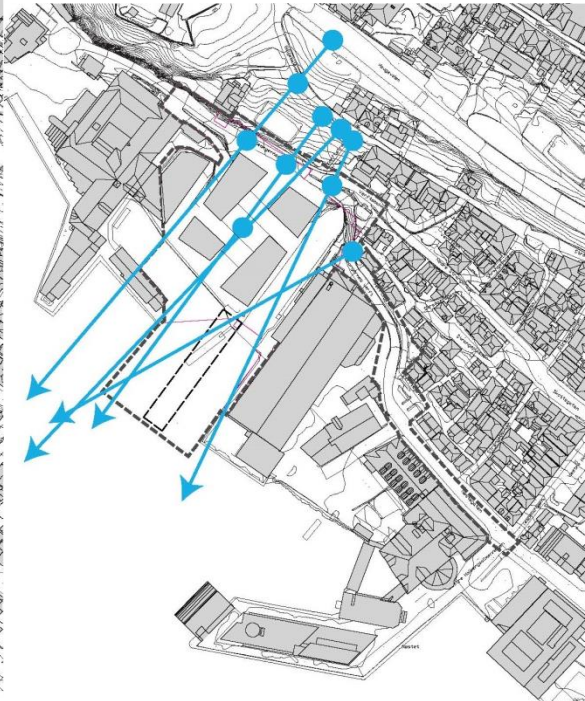
Siktsektorer fra Haugeveien i dag og i planforslaget

Fra Haugeveien, på ryggen av Nordnes, er utsynet uendret.

Fra nærområdet går det siktlinjer i mange retninger: ut i fjorden, men også oppover. Man må ta hensyn til småhusbebyggelsen skal få utsyn, både for de som bor i husene, og at det skal dannes fine og varierte glimt og akser mellom nye og gamle hus.

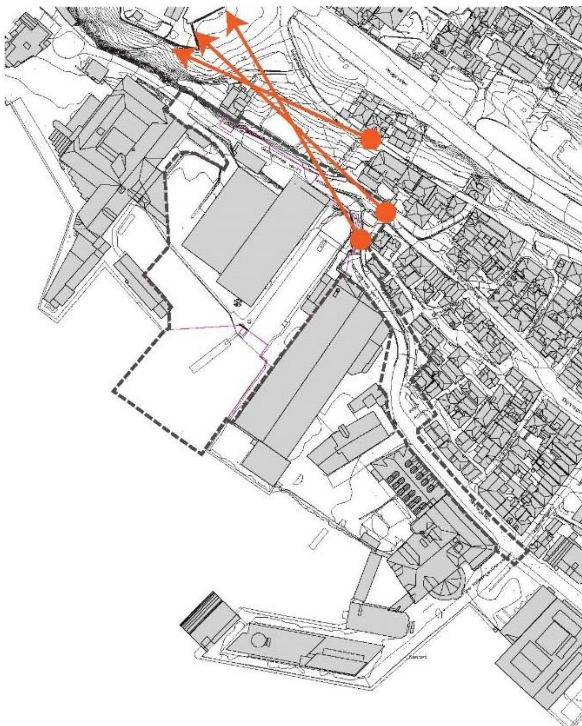

Siktlinjer mot fjorden i dag

Siktlinjer mot fjorden i planforslaget

Planforslaget gir både flere siktlinjer og flere standpunkter med fjordutsikt fra de nære områdene.

Siktslinjer mot festningen i dag

Siktslinjer mot festningen i planforslaget

Siktslinjene opp mot festningen og Galgebakken er både en historisk og en opplevelsesmessig kvalitet. Dersom bygg trekkes tilbake fra Verftsgaten, blir det mulig å se festningen også fra lengre avstand enn i dag.

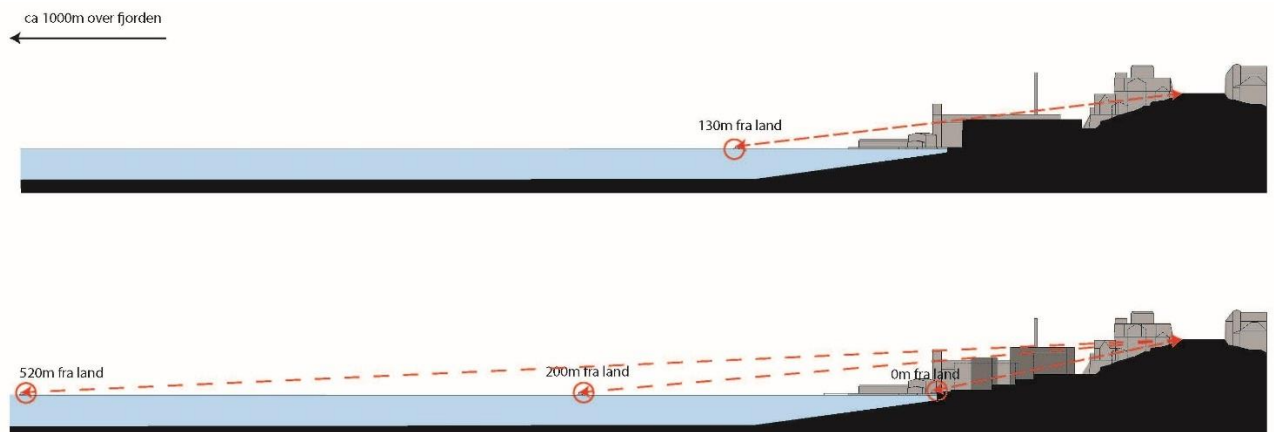

Siktslinjer mot USF i dag

Siktslinjer mot USF i planforslaget

Fra Haugeveien og Galgebakken, er også utsyn til og over USF ut fjorden, en viktig retning. Illustrasjonen viser at denne blir noe snevret inn etter planforslaget.

Til slutt må det vurderes hvordan utsynet fra fjorden og opp mot Galgebakken og festningen er preget av planforslaget.

Illustrasjonssnittet viser at mens man i dag kan se Galgebakken fra en avstand på 130m fra land, vil man i planforslaget (begge alternativer) se Galgebakken helt inntil land, på grunn av den

nedtrappede allmenningen mellom husene. Midtfjords, ca 500 m fra land, ser man over de nye husene (begge forslag).

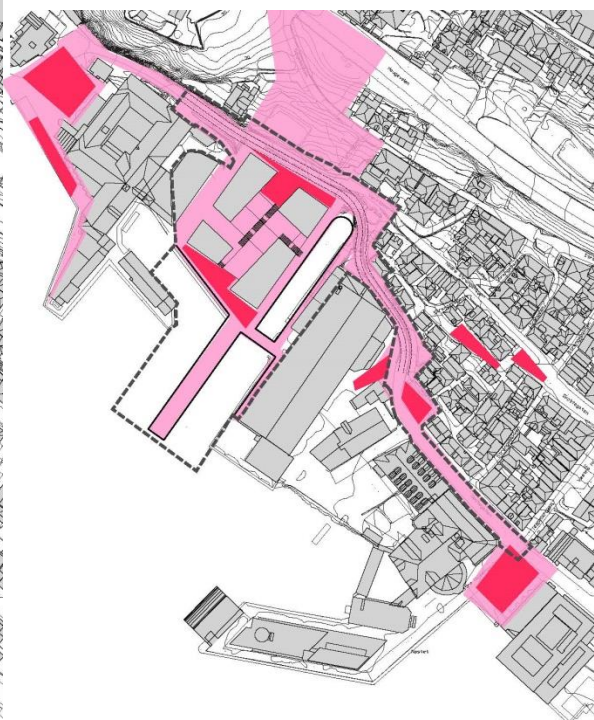
Torg, gater, møteplasser og folkeliv

De mest attraktive måtene å bevege seg fra sentrum til for eksempel USF på, er gjennom småhusbebyggelsen. Det er flere velfungerende gatetorg inne i bebyggelsen, som er fine både til lek og opphold.

Det er færre muligheter langs den sydvestvendte havnelinjen, som geografisk og solmessig er et stort potensiale. I dag er det et svært populær møteplass foran USF, med kafé og badeplass. For øvrig er sjøfronten utilgjengelig og, i stor grad, avstengt. Bygningsstrukturen og terrengforskjellen er med på å skille gaten Georgernes verft, fra kaia.

Fellesrom og plasser i dag

Fellesrom og plasser, planforslag

Ved en utforming av bebyggelse som foreslått, dannes det flere plassrom for møter og sosiale begivenheter. Dette gjeldes spesielt langs dokken og nede ved kaia, men også oppe langs verftsgaten

Det opprettes et gateliv mellom ny og eksisterende bebyggelse som sidestiller og gjør at man kan se nyt og gammelt i sammenheng.

Grønt

Lokalklima og bebyggelsesprinsipper

Ved god planlegging kan det legges inn hensyn som i småskalaen bidrar til å forbedre det lokale luftmiljøet. Dette kan skje ved at man i planleggingen er oppmerksomme på naturens egne mekanismer.

Innenfor et utbyggingsområde kan det legges inn «luftkanaler» mellom landskapsformer og bygninger. Kald luft beveger seg på samme måte som vann, ved at den «renner» i nedoverbakke, og naturlig siger ned mot de laveste delene av landskapet, slik at en viss luftveksling oppnås.

Dersom slike løp kan føres helt frem til sjø eller vann, vil luftkanalene bidra til en positiv luftveksling mellom sjøen og landområdet. Derfor er det uheldig når større bygninger eller andre anlegg danner kunstige stengsel eller «demninger» for at luften kan bevege seg.

Til diskusjonen som har vært ført om byggehøyder i Bergen sentrum, hører det med at høyere bygninger vil kunne fange store luftstrømmer, og derved bidra til at det induseres virvler omkring bygningene. Dette kan gi en viss omrøring og utskifting av luften også nærmest bakkeplanet.

Planområdet henvender seg mot åpen sjøflate i vest, og kraftige vinder fra sjøsiden kunne merkes godt i uterommene mellom bygninger. En åpen og uskjermet gangveg langs sjøsiden vil tilsvarende være utsatt i perioder med dårlig vær. Utfordringen ligger i å planlegge en bygningsstruktur som har tilstrekkelig åpenhet for soltilgang i uterommene, siktlinjer ut i landskapet og samtidig ikke danner uheldige vindkanaler som kan forsterke vindhastigheten mellom bygningene.

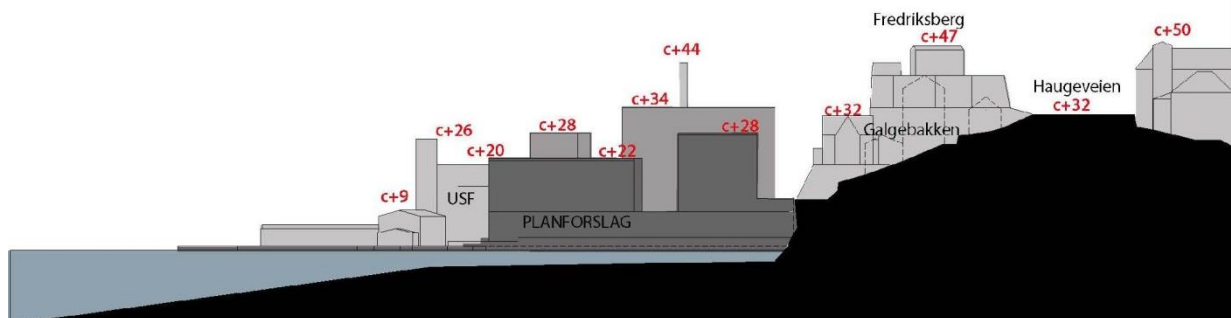
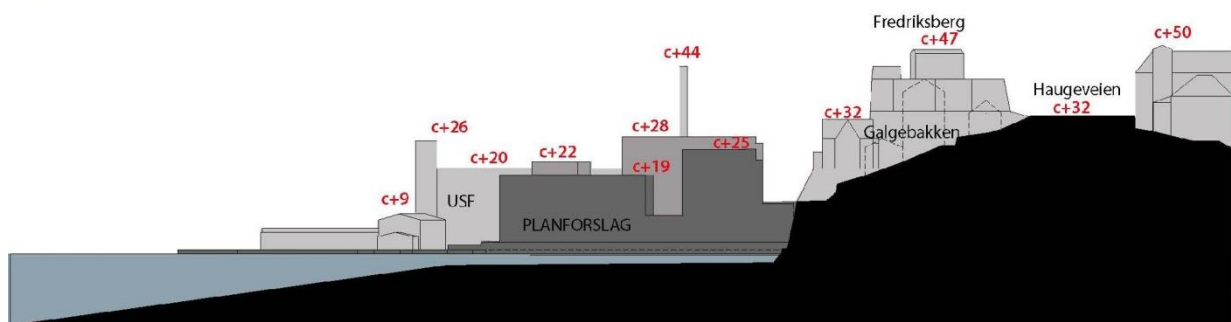
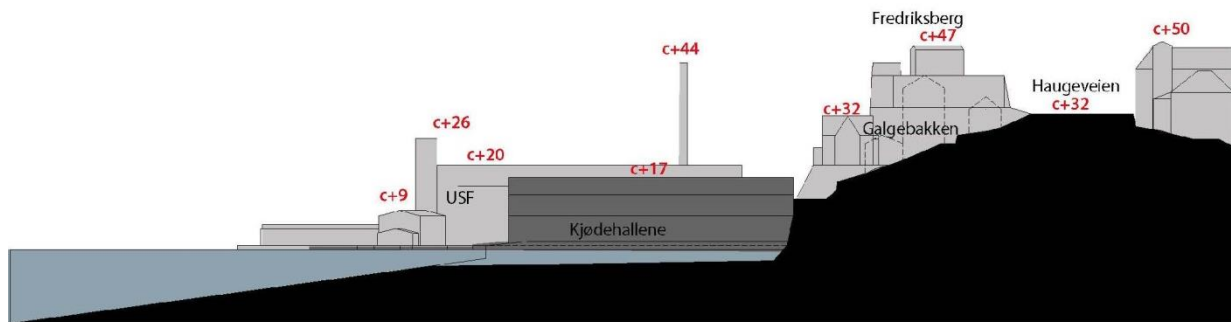
Det kan skapes skjermete lokale uterom, der bygningene skjærmer mot vinden fra nordvest og samtidig har veggflater som orienterer seg mot solen i sør.

Bygninger med elementer i fasadene som har sprang, utspring eller forskyvninger, eller på annen måte danner en «ruhet» som bremser vindhastigheten, kan bidra til at det dannes lune uterom. Overflater i uterom og på bygninger som er utformet med variert farge- og materialbruk kan bidra til ulik soloppvarming av disse flatene, noe som setter luften i bevegelse og derved også bidrar til et lokalt bedre luftmiljø. Av planforslaget vil det fremgå at det er foreslått bygninger av ulik form og høyde, med ulike innbyrdes avstander, og med generelt gode bredder i uterommene.

Nærmere vurderinger av forholdet mellom luftkvalitet, bygningsform og materialbruk m.v. vil måtte drøftes i detaljprosjektet for de enkelte bygningene i planområdet. Det legges til grunn at form og utførelser må ha en holdbarhet som ikke forutsetter ombygging eller tyngre vedlikehold i et 30-års perspektiv.

Høyder, skyggevirkning og solforhold

Planforslagets alternativer skiller seg fra hverandre ved høydene på byggene. I begge forslag er bakre bebyggelse høyest. Som en tilpasning til småhusbebyggelsen, er hus øst trappet ned, slik at det i hovedalternativet er tre etasjer mot den nye Verftsplassen. Dette er en relativt lav høyde i en by.

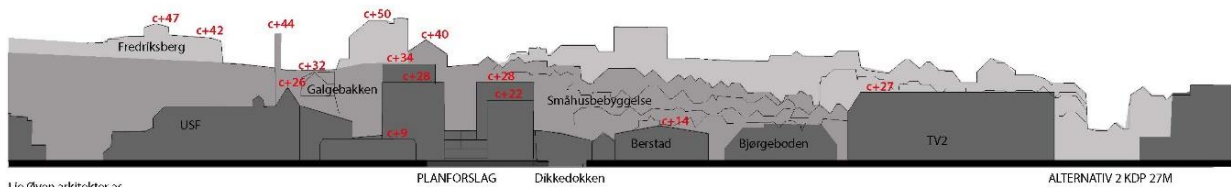
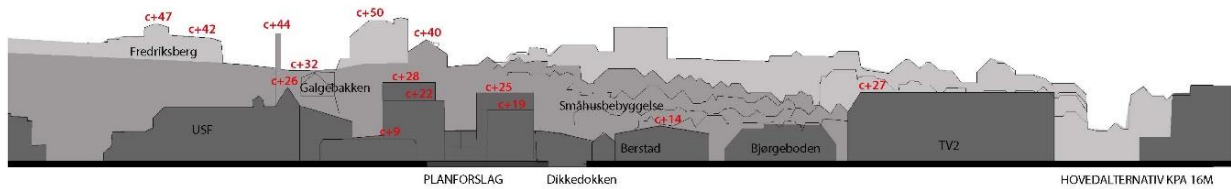
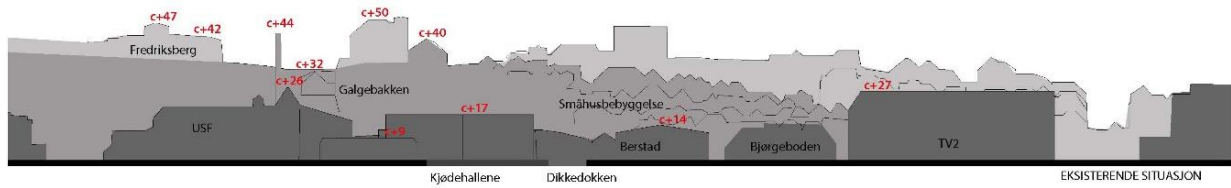

Dagens situasjon – snitt gjennom Dikkedokken

Alternativ 1 (hovedalternativet)

Alternativ 2

Det er laget modell basert på kommunens eget digitale grunnlag som viser terreng og eksisterende bebyggelse. Både alternativ 1 og 2 ligger godt under det bratte terrenget og festningen i bakkant.

Lie Øyen arkitekter as
28.04.2015
Oppriss 1:1000

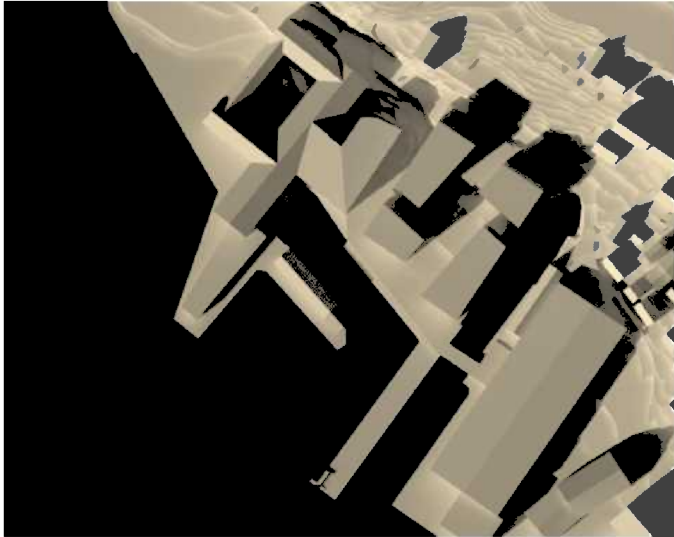
Oppriss fra sjøen

Fra sjøsiden er det en tydelig skalamessig sammenheng mellom byggene i første rekke. Kontakt mellom denne bebyggelsen og bakenforliggende hus og terreng er en kvalitet.

Planområdet ligger spesielt til, i den forstand at skygger fra ny bebyggelse i stor grad faller på skrenten opp mot Galgebakken i nordøst. I begge alternativer er bebyggelsen trappet ned mot småhusområdet for å minimere skyggevirkinger.

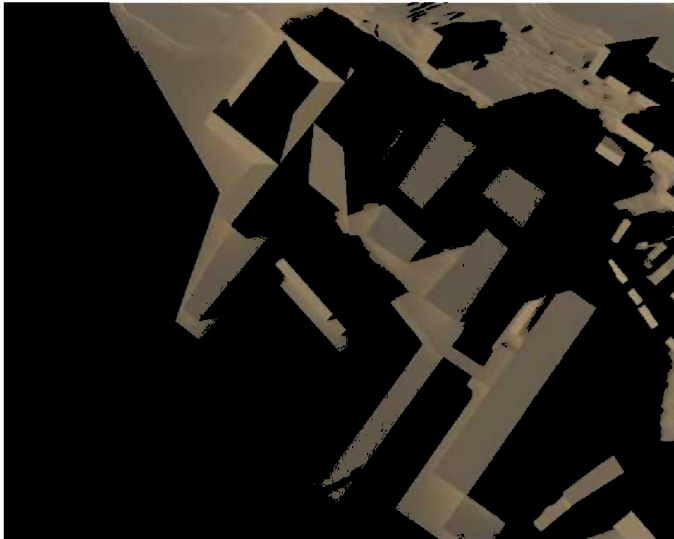
Solforholdene for småhusbebyggelsen er uendret om morgenen og på dagtid, da skyggene faller mot nord/nordøst. Det er først om kvelden at skyggene faller mot sørøst.

Det vil være sol på alle bolighus gjennom hele vinteren, som i dag.

Mars kl 15.00

Vår og høst vil det falle skygge på det nærmeste bolighuset tidligst kl 17. 5-6 hus får forbigående skygge etter dette.

Mars kl 16.30

Om sommeren faller det ingen slagskygge over småhusbebyggelsen før kl 19.30. Da ser det ut til at det først og fremst er første rekke i Verftsgaten som får skygge mellom 19.30 og 20.30.

Oppdelthet i flere volumer gjør at skyggene også er smale, og vil gå forbi

Juni kl 15.00

Juni kl 18.00

Juni kl 19.30

Solen går ned

Illustrasjonene viser alternativ 1 (hovedalternativet). Se fullstendig sol- skygge-analyse for flere alternativer og tidspunkter.

Om sommeren faller det ingen slagskygge over småhusbebyggelsen før kl 19.30. Da ser det ut til at det først og fremst er første rekke i Verftsgaten som får skygge mellom 19.30 og 20.30.

Oppdelthet i flere volumer gjør at skyggene også er smale, og vil gå forbi.

Konsekvenser ved planalternativ 1

Bygningstypologienes ulikheter vil opprettholdes: Planforslaget opprettholder og styrker den karakteristiske skalaforskjellen mellom elementene på kaien og småhusstrukturen.

Verftsgaten får sterkere byggate-preg, ved at planforslaget legger opp til torg med publikumsrettede funksjoner på gateplan.

Sjøfronten vil åpnes og bli gjort tilgjengelig slik at bebyggelsen bak knyttes nærmere til bruk av kaiene. Det vil bli flere torg, allmenninger og offentlig tilgjengelig arenaer for utendørs byliv.

Lokalklimaet vil ikke bli vesentlig endret, men må hensyntas i utformingen av nye bygg og plassrom.

Solforholdene for småhusbebyggelsen er uendret på dagtid, da skyggene faller mot nord/nordvest. Det er først om kvelden det faller skygge på nabobebyggelse. Det vil være sol på alle eller nesten alle bolighus midtsommers. I mai og juli vil de fremste husene i Verftsgaten miste solen en periode etter kl 19.00.

Konsekvenser ved planalternativ 2

I all hovedsak som alternativ 1.

Flere boliger vil gi flere folk i gatene.

Kontrasten mellom nybygg og tilliggende småhusbebyggelse blir større.

Forslaget er kun én etasje høyere mot småhusbebyggelsen (5 i stedet for 4 etasjer). Dermed blir slagskyggene nesten ikke merkbart endret. Se skyggediagrammer som eget vedlegg.

Avbøtende tiltak og konklusjon:

I de fleste byer har bygningsmassen og bystrukturen et ganske pragmatisk utgangspunkt, tuftet på tilgjengelige materialer og teknologi, lokalklimatiske forhold og terreng. Slik har også bygningene langs Nordnes utviklet seg, etter hva slags produksjon og bygningstyper man har hatt behov for. Dette har gitt mange ulike bygg gjennom årene. Felles for dem er en skala og typologi som skiller seg fra de bakenforliggende strukturene. Det går an å se planforslaget som en fortsettelse av denne utviklingen. Det bør settes høye krav til at nybyggene skal være moderne arkitektur av høy kvalitet. Områdets estetikk på plannivå ligger i mellomrommene, byrommene som sikres i et reguleringsforslag. Estetikken i nybyggene må bidra til å fortelle om byutviklingen som har foregått og fremdeles skjer på Nordnes' vestsida.

For å oppnå godt byliv og en god bystruktur, er det avgjørende med blandede programmer, beboere og funksjoner. Et nytt byområde er gjerne preget av homogenitet, noe som kan gi et uønsket, forstadsaktig preg. Det er gjerne det sammensatte som gir bymessig kvalitet. Det er derfor viktig at det planlegges boliger av forskjellig størrelse, og en blanding av programmer. Planforslaget angir små og store leiligheter, og tre-etasjers byrekkehus med privat uteplass på terreng. Dette synes som en fornuftig måte å tiltrekke seg både unge, familier og eldre beboere. På gateplan legges det opp til publikumsrettede funksjoner som kan lekke ut på gater og torg, og skape aktivitet og sosiale plattformer. Dette kan gi en sterk forbedring fra i dag. Kulturprogrammer er foreslått både i et samlet, større volum (trapestomten), og eventuelt mindre felter på første-etasje-nivå.

Siktlinjer er tillagt vekt i det at bygningsmassen er oppdelt. Volumene er utformet med høyder som trappes i forhold til eksisterende bebyggelse. Det laveste bygget ligger nærmest småhusbebyggelsen, og er trukket vekk fra veien slik at det dannes en ny plass der Verftsgaten kommer ned.

Åpne rom mellom byggene er avbøtende for høyder som er større enn tilliggende bygg. Større høyder på byggene (alt. 2) gir større forskjell fra dagens situasjon, og kontrast til småhusbebyggelsen. En balanse i forholdet mellom høyde, bredde på åpninger og antall boliger må vurderes opp mot at det er fornuftig og bærekraftig å bygge et visst volum på sentrumsnære kvalitetstomter.